

Кравчинська Тетяна Сергіївна

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри філософії і освіти дорослих
ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

**ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
РАЙОННИХ (МІСЬКИХ) МЕТОДИЧНИХ КАБІНЕТІВ (ЦЕНТРІВ):
МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Анотація. У статті розкрито методичні основи дослідження професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів). Визначено й розкрито психодіагностичні методики вивчення показників професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів).

Ключові слова: професійний розвиток, критерії та показники професійного розвитку, методичні працівники районних (міських) методичних кабінетів (центрів), післядипломна освіта.

Актуальність визначеної проблеми професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) обумовлюється соціально-економічними та освітніми реформами, які вимагають від фахівців постійного поповнення та поновлення знань, швидкого реагування для якнайшвидшого впровадження цих реформ. У зв'язку з цим виникає необхідність у підготовці висококваліфікованих педагогічних працівників, у процесі підвищення кваліфікації, здатних максимально мобілізувати свої професійні можливості та впроваджувати сьогоденні зміни.

Проблема професійного розвитку педагогів є предметом багатьох розвідок філософів, педагогів, психологів. У працях науковців Н. І. Клокар, В. І. Маслова, В. В. Олійника, В. І. Пуцова, В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник, Т. М. Сорочан, та інших висвітлені проблеми післядипломної педагогічної

освіти взагалі й теорії та практики навчання фахівців у системі підвищення кваліфікації зокрема [7; 8; 9].

На першому етапі дослідження було вивчено поняття «професіогенез», «професійний розвиток» та здійснено аналіз етапів професіогенезу методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) з урахуванням сформованості професійних установок на кожному з них [3]. Оскільки на професійний розвиток методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) впливає безліч об'єктивних факторів (історичних, економічних, політичних тощо), відповідно, необхідно постійне оновлення науково-теоретичного надбання для формування обґрунтованих пропозицій щодо покращення впливу на професійний розвиток і становлення педагогів у системі неперервної післядипломної освіти.

На другому етапі дослідження було визначено критерії, показники та рівні професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) [4; 5]. Узагальнення психолого-педагогічного досвіду дозволило визначити наступні критерії професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів): когнітивний, праксеологічний, мотиваційний. Відповідно, зазначені критерії характеризуються наступними показниками:

– когнітивний критерій визначається за показниками: професійно-педагогічна компетентність, що передбачає комплексне поєднання ґрунтовних, систематичних знань, умінь, навичок, професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій; продуктивність професійно-педагогічної діяльності; інноваційність, що уможлиблює визначення рівня технологічної культури, якість упровадження в систему роботи інноваційних підходів, технологій, методів, прийомів та ін.;

– праксеологічний критерій визначається за показниками: сформованість професійного вміння, емоційна стійкість, самоконтроль, самостійність, товариськість, усвідомленість, чутливість тощо;

– мотиваційний критерій визначається за показниками: мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації, співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації, потребі у саморозвитку, самооцінці досягнень, задоволеності своїми досягненнями [4].

Наступним етапом нашого дослідження є визначення психодіагностичних методик для вивчення професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів). При визначенні психодіагностичних методик для вивчення професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) будемо спиратися на розробки В. В. Сидоренко [7] та розробку колективу спільної лабораторії психології професіоналізму ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України та Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти під науковим керівництвом О. І. Бондарчук [1], а також методики, що вже існують та їх модифікації щодо вивчення професійного розвитку педагогічних працівників.

Отже, відповідні методики діагностики показників професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) зазначено в табл. 1.

Таблиця 1

**Методична база дослідження
показників професійного розвитку методичних працівників
районних (міських) методичних кабінетів (центрів)**

Критерії та показники професійного розвитку	Методики виміру
Когнітивний <ul style="list-style-type: none"> • професійно-педагогічна компетентність; • продуктивність професійно-педагогічної діяльності; • інноваційність	Методика на визначення рівня професійної компетентності педагога [7]; Методика виявлення рівня педагогічної майстерності [10]; Методика «Креативний потенціал» [1]

<p style="text-align: center;">Праксеологічний</p> <ul style="list-style-type: none"> • емоційна стійкість; • партнерська взаємодія та професійне спілкування; • емпатія 	<p>Методика на визначення рівня емоційної стабільності й здатності до керування психічним самопочуттям [7];</p> <p>Методика на виявлення стилю взаємодії у професійній діяльності [1];</p> <p>Методика на визначення рівня емпатії [6]</p>
<p style="text-align: center;">Мотиваційний</p> <ul style="list-style-type: none"> • інтереси, цінності; • співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації; • саморозвиток у професійній діяльності 	<p>Методика М. Рокича «Ціннісні орієнтації» [1];</p> <p>Методика на визначення рівня мотивації професійно-педагогічної діяльності [2];</p> <p>Методика «Здатність педагога до саморозвитку» [1]</p>

Методика на визначення рівня професійної компетентності педагога [7] дозволяє визначити рівень знань науково-теоретичної бази педагогічного працівника та вияв рівня його професійної компетентності.

Методика виявлення рівня педагогічної майстерності [10] вивчає рівень професіоналізму сучасного педагога, володіння сучасними методами навчання, професійною майстерністю.

Методика «Креативний потенціал» [1] дозволяє пізнати потенціал педагога й визначити, що саме, можливо, заважає на шляху до більшого новаторства.

Методика на визначення рівня емоційної стабільності й здатності до керування психічним самопочуттям [7] досліджує емоційну стабільність педагогічних працівників та сформувані її на достатньому рівні.

Методика на виявлення стилю взаємодії у професійній діяльності [1] вивчає різні стилі взаємодії у професійній діяльності педагога.

Методика на визначення рівня емпатії [6] використовується для дослідження емпатії (співпереживання), тобто вміння поставити себе на місце іншої людини, здатності до довільної емоційної чуйності на переживання інших людей. Співпереживання – це прийняття тих почуттів, які відчуває хтось інший, так, як якщо б вони були нашими власними.

Методика М. Рокича «Ціннісні орієнтації» [1] аналізуються цінності найбільш значущі для педагогічних працівників та ті які є такими, які педагог

вважає несуттєвими для себе з огляду на їх духовність й відповідність цінностям педагогічної діяльності.

Методика на визначення рівня мотивації професійно-педагогічної діяльності [2] застосовується для діагностики мотивації професійної діяльності, у тому числі мотивації професійно-педагогічної діяльності. В основу покладена концепція внутрішньої та зовнішньої мотивації.

Методика «Здатність педагога до саморозвитку» [1] визначає рівень саморозвитку педагогічних працівників, готовність до змін і нововведень.

Отже, при моніторингових дослідженнях з використанням тестових технологій як одного з найефективніших сучасних методів педагогічної діагностики можна розкрити певні прогалини у знаннях, виявити потребу в наданні методичної допомоги, визначити чинники навчального процесу, які впливають на якість формування ключових компетентностей педагогічних працівників.

Таким чином, подальшим у нашому дослідженні буде проведення діагностування методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) та написання висновків.

Література:

1. Бондарчук О. І. Комплекс психодіагностичних методик дослідження професіоналізму педагогічних працівників / Автори-укладачі: О. І. Бондарчук, Т. М. Гавлітіна, Л. М. Смольська, В. М. Вронська. – Київ-Рівне, 2017. – 24 с.

2. Бордовская Н. В. Педагогика. Учебник для вузов / Н. В. Бордовская, А. А. Реан – СПб : Издательство «Питер», 2000. 304 с.

3. Кравчинська Т. С. Етапи професіогенезу методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». – Херсон, 2016. – Вип. 70. Том 2. С. 66–69. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/704976/> (дата звернення 10.04.2018 р.).

4. Кравчинська Т. С. Критерії професійного розвитку методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К., 2016. Вип. 1 (12). С. 138–144. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/706385/> (дата звернення 10.04.2018 р.).

5. Кравчинська Т. С. Показники та рівні професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) у вимірі сучасного суспільства [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: збірник наукових праць. – Випуск 29 (39). – 2017. – С. 11–14. – Режим доступу : <http://www.pedtvor.npu.edu.ua/index.php/arkhiv-vipuskiv#випуск-№29-39-2017-р> (дата звернення 10.04.2018 р.).

6. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога : Учеб. Пособие / Е. И. Рогов. – М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002. – Кн. 2 : Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приемы и упражнения. – 480 с.

7. Сидоренко В. В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти : дис. докт. пед. наук : 13.00.04 / Сидоренко Вікторія Вікторівна – Київ, 2013. – 486 с.

8. Скрипник М. І. Дослідження проблем професіоналізму науково-педагогічних працівників у андрагогії / М. І. Скрипник // Проблеми освіти, 2015. – № 83. – Частина II. – С. 194–199.

9. Сорочан Т. Професійна діяльність андрагогів : сучасний погляд / Т. Сорочан // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2008. – №4. – С. 27–32.

10. Уруський В. І. Педагогічна діагностика : методичні рекомендації / укл. В. І. Уруський. – Тернопіль, 2012. – 129 с.

3. Зеер Э. Ф. Психология профессий : учеб. пособ. / Э. Ф. Зеер. – Екатеринбург : УГППУ, 1999. – 279 с.

4. Карамушка Л. М. Психологія управління : навч. посіб. / Л. М. Карамушка – К. : Міленіум, 2003. – 344 с.

5. Клокар Н. І. Інституційний розвиток та професійний розвиток персоналу закладу післядипломної педагогічної освіти : навч.-метод. комплекс. Кн. 2 / Н. І. Клокар. – К., 2010. – 192 с.

6. Кравчинська Т. С. Етапи професіогенезу методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства / Т. С. Кравчинська // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». – Херсон, 2016. – Вип. 70. – Том 2. – С. 66–69, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ps.stateuniversity.ks.ua/arkhiv-vidannya?id=17> (дата звернення 28.12.2017).

7. Кравчинська Т. С. Критерії професійного розвитку методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К., 2016. Вип. 1 (12). С. 138–144.

8. Олійник В. В. Післядипломна освіта та безперервний професійний розвиток педагога в умовах реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки / Науково-методичне забезпечення діяльності освітніх округів в умовах реформування освітньої галузі. Тематична збірка праць / За заг. редакцією Олійника В. В. – Рівне : ПП Лапсюк, 2012. – С. 3-13.

9. Сидоренко В. В. Періодизація професіогенезу вчителя української мови і літератури в просторі післядипломної освіти / В. В. Сидоренко // Наукова скарбниця освіти Донеччини – 2011. № 2 (9). – С. 82–88.

10. Сидоренко В. В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти : дис. докт. пед. наук : 13.00.04 / Сидоренко Вікторія Вікторівна – Київ, 2013. – 486 с.

11. Скрипник М. І. Дослідження проблем професіоналізму науково-педагогічних працівників у андрагогії / М. І. Скрипник // Проблеми освіти, 2015. – № 83. – Частина II. – С. 194–199.

12. Сорочан Т. Професійна діяльність андрагогів : сучасний погляд / Т. Сорочан // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2008. – №4. – С. 27–32.

13. Цільмак О. М. Визначення поняття «професіогенез» / О. М. Цільмак // Професійне становлення особистості : матеріали П'ятої всеукр. наук.-практ. конф., (Одеса, 15 лютого 2013 р.). – 2013. – С. 57–60.